

ПРАВОВИЙ ПОГЛЯД НА РЕЙДЕРСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК СИСТЕМУ ТАКТИЧНИХ ОПЕРАЦІЙ

Рейд, рейдерство — це дії, спрямовані на набуття певного особою прав на майно, або контролю над суб'єктом господарювання без згоди власника, або особи, яка здійснює контроль над суб'єктом господарювання, що відбувається у ході спланованого конфлікту відповідно до певного сценарію (стратегічного плану), який має правове обґрунтування та мотивацію — дійсні чи удавані та реалізується із додержанням (або з імітацією додержання) встановлених законом процедур. В Україні поширене «чорне» рейдерство, що постає як протизаконне по суті загарбання майна на підставі удаваних правових обґрунтувань та з імітацією додержання встановлених законом процедур.

Вироблення засобів боротьби з рейдерством як на рівні держави, так і нарівні окремого суб'єкту господарювання вимагає чіткого розуміння як сутності, так і внутрішньої будови, так би мовити, «анатомії» рейдерської діяльності.

Отже, рейдерську діяльність можна уявити як певну систему, що постає як низка забезпечених певними ресурсами тактичних операцій, спрямованих на розв'язання завдань, підпорядкованих одній кінцевій меті та вчинених задіяними особами із використанням певних методів та інструментів.

Складовими цієї системи є: кінцева мета рейду; проміжні, забезпечувальні і стратегічні завдання; ресурси; задіяні особи, що належать до неформальних «функціональних підрозділів» рейдерської групи; методи; інструменти; тактичні операції.

Безпосереднім об'єктом рейдерських дій при корпоративному рейдерстві є корпоративний контроль над суб'єктом господарювання. Отже отримання такого контролю є стратегічним завданням рейдера. Вирішення всіх інших завдань є необхідним через те, що вони складають певні проміжні етапи (отримання інформації про товариство, максимальне збільшення частки у статутному фонді товариства та ін.), або забезпечують результати стратегічних завдань (наприклад — забезпечення прав на загарбане майно товариства через його продаж підконтрольній особі, що має формальні ознаки добросовісного набувача).

Кінцевою метою рейду може бути: продовження (розширення) існуючого бізнесу товариства-жертви; отримання належних такому товариству прав орендаря; усунення товариства з ринку, як конкурента; отримання активів (нерухомості, корпоративних прав в інших товариствах), що мають значну ринкову вартість. Саме кінцева мета рейду більше за все впливає на всю його систему та стратегію.

Досягнення кінцевої мети рейду, вирішення стратегічних та інших завдань неможливе без залучення спеціалістів, що входять до складу рейдерської групи та отримання рейдерських інструментів, отже — вимагає наявності певних фінансових та адміністративних ресурсів, що перебувають у тісному взаємному зв'язку.

Рейдерські групи, якщо розглядати їх системно, постають як неформальні, суто функціональні угруповання, де дії всіх членів пов'язані з кінцевою метою загарбання, визначеною замовником рейду. Отже, можна виділити наступні, наведені нижче «функціональні підрозділи» рейдерської групи.

— «Центр» — осередок прийняття стратегічних рішень, що координує діяльність інших підрозділів, забезпечує весь фінансовий та найбільш серйозний адміністративний ресурс рейду.

— Аналітичний підрозділ — відповідає за збір та аналіз інформації про товариство-жертву.

— Юридичний підрозділ — розробляє та втілює юридичний сценарій рейду згідно прийнятих стратегічних рішень.

— Силовий підрозділ — задіюється, головним чином, на етапі встановлення фактичного контролю над майном товариства та, певною мірою, у разі проведення загальних зборів акціонерів, в інших акціях, що вимагають силового впливу.

— Підрозділ цінних паперів забезпечує вирішення специфічних питань, що пов'язані з оборотом цінних паперів та можуть виникати при поглинанні акціонерних товариств.

— Інформаційний підрозділ — забезпечує бажане для рейдера висвітлення поглинання, здійснення спеціальних інформаційних операцій та негативне сприйняття суспільством керівництва та акціонерів товариства — жертви через публікацію низки замовлених матеріалів у місцевих та центральних ЗМІ.

— Проміжні «титульні» власники — є особами (фізичними або юридичними) що використовуються для скуповування акцій, або ж — для неодноразового перепродажу корпоративних прав та майна після загарбання.

До рейдерських методів, слід віднести всі види впливу на товариство, його акціонерів, посадових осіб та реєстратора цінних паперів, якого вони зазнають унаслідок дій рейдерів. З правової точки зору дії, що вчиняються при реалізації цих методів можуть бути законними правочинами (купівля-продаж акцій без психологічного тиску), законними діями (збір відкритої інформації про товариство), зловживанням правами (подання позову виключно з метою отримати ухвалу про його забезпечення); оспорюваними правочинами (при перепродажі майна загарбаного товариства); злочинами (підробка документів, прийняття завідомо неправосудного рішення, дача хабара за порушення кримінальної справи та ін.).

Від рейдерських методів слід, на нашу думку, відрізнити рейдерські інструменти, тобто — ті юридичні документи (юрисдикційні, або ж позаюрисдикційні), за допомогою яких рейдер здійснює свій вплив на товариство (ухвали та рішення судів, протоколи загальних зборів акціонерів, або наглядової ради товариства, постанови про порушення кримінальних справ).

Використання рейдером певних методів та інструментів із залученням певних «функціональних підрозділів» з метою розв'язання стратегічного, забезпечувального або проміжного завдання рейду складає окрему тактичну рейдерську операцію: скуповування акцій; скликання та проведення загальних зборів акціонерів та ін. Низка таких спланованих та взаємодоповнюючих операцій, що підпорядковані кінцевій меті рейду та розв'язують окремі його завдання, складають:

- на стадії планування — стратегічний план (схему, сценарій) рейдера;
- на стадії здійснення — рейд, як такий.